

SAUSIO 1. SEKMADIENIS

Nėra žiemos. Pliaupia lietus. Temperatūra – vos ne dešimt šilumos. Šiluma gerai, jeigu laiku. Viskas gerai, jeigu laiku. Mieste siautėja gripas, labiausiai – tarp vaikų. Daug komplikacijų, gana sunkių, su dideliu vargu pakeliamų.

Naujus metus sutikome abu su Monika namie. Nebe pirmi metai mes šitaip. Amžiaus našta ant pečių atsiliepia. Gal ir gerai tas. Išgėrėme šampano abu, išklausėme valdžios sveikinimo naujametinio. Tikėjomės, kalbės pats Generalinis J. Andropovas. Jis nepasirodė. Jau kelintas mėnuo šitaip. Sako, sergąs, o kaip iš tikrųjų – nežino niekas. Mūsuose apskritai niekas nieko nežino. Informacijos jokios.

Taigi praėjo dar vieni metai. Ne praėjo, lėkte pralėkė. Be kūrybinio darbo, be jokių laimėjimų, be dvasinės paguodos, belakstant iš vieno taikos mitingo į kitą, iš vieno pasitarimo „istorinių nutarimų“ klausimais į kitą. Sunkiausia tas, kad suvoki, jog kitaip nebebus jau iki mano amžiaus pabaigos. „Viršūnės“ taip užsuko biurokratizmo, patrigubintos kontrolės, valdžios liaupsinimo ir bet kokios kritikos gniaužimo karuselę, kad šito užteks iki visos mūsų senosios kartos išmirimo ir dar atsilieps mūsų anūkams, gal net proanūkiams. Toksai gyvenimas.

Vis dėlto praėjusieji metai buvo man tuo ženklingi, kad išėjo aštuntasis, taigi paskutinis mano „Raštų“ tomas. Džiugina ir tas, kad visas leidimo tiražas, paleistas prenumeratos keliu, ne tik išpirktas, bet ir išgrabstytas. Esu be galo dėkingas žmonėms už jautrų dėmesį, nors širdyje prisipažįstu, kad visiškai nesuprantu, už ką man toks dėmesys. Kaip

rašytojas aš – žemiau vidutinio. Net ir Lietuvos mastu. Kaip mąstytojas – dar žemiau, taip ir likęs nedasimokiusiu primityvu. Ir parašiau neįtikėtinais nedaug. Tai už ką? Ir vėl man pradeda atrodyti, kad čionai klaida, kad žmonės vieną gražią dieną staiga supras savo klaidą, ir tada gausiu į kailį tiek, kiek niekad anksčiau. Už nieką žmonės taip nerūstauja, kaip už nusivylimą vienu ar kitu, savo kadaise pagarbintu.

O dar ženklingi praėjusieji man tuo, kad buvo apiformintas „Sakmės apie Južą“ pristatymas Lenininei premijai. Faktas, stipriai prislėgęs mane. Jeigu įvyktų tokia nelaimė, būčiau atžymėtas ta premija, taigi jau būčiau priskaitytas prie visų tų čiakovskių, koževnikovų ir jiems panašių, nūnai iš kailio besineriančių žūtbut reabilituoti kruvinąjį tautų budelį Staliną! Negi likimas bus toksai negailestingas man, neleis numirti švariam?! Tikiu juo, nes iki šiol buvo jis man gerokai palankus.

O dar, kad „Sakmė apie Južą“ buvo verčiama ir jau išversta į vokiečių (VDR), latvių, ukrainiečių kalbas. Šiais metais turėtų pasirodyti. Kartojasi gandai, kad verčiama į švedų, norvegų, graikų, prancūzų, anglų kalbas. Kiek čia yra tiesos, nežino niekas, tai ir aš. Mūsų šalyje niekas nieko nežino, taip viskas sušukuota, kad moka tik imti iš mūsų pinigų, sveikatą, energiją, laiką, o atsilygina vergvaldiškumu, nieku kitu.

Nelengvi buvo praėjusieji metai man ir darbu Taikos gynimo komite. Rūpesčių vis daugėja, problemos kyla, kitos respublikos lenkia mus savo veikla taikos gynimo fronte, sakysim, estai surinko į Taikos fondą 700 000 rublių, latviai – 800 000 rublių, mes – tiktai pusę milijono su 51 000 rublių kaupeliu. Nesmagu, tačiau mąstau aš: o kurių velnių čia plėšytis, lupti rublius iš žmonių, kurie ir taip apdėti visokiausiais mokesčiais, oficialiais ir neoficialiais? Visų prasčiausia man, kad netikiu aš šito darbo teisingumu, nebekalbant apie jo kilnumą, apie kurį kiekviename žingsnyje šnekama tiek ir tiek. O kai netiki, tai koks tai darbas! Seniai reikėjo man mesti šias pareigas, sėsti prie stalo, rašyti atsiminimus apie daugelį mano pažįstamų bei žinomų žmonių, pavaryti naująjį romaną, gal ir „Druskos“ kokį pūdą, bet kaip mesti? Dar kartą? Nereikėjo man sutikti imtis šių pareigų antrą kartą: iškvietė, pasiūlė, mašiną pažadėjo, šitai ir įkliuvau... Dabar reikia ramiai, ramiai, taigi.

Dažnai prisimenu savo meistrą iš „Raidės“ spaustuvės laikų Steponą Kašauską. Vyko tada prezidento Antano Smetonos perrinkimas, beje, skelbiamas kaip nauji rinkimai. Man ėmus spėlioti, kas ir kaip, meistras

pasakė: „O tau kas? Išrinks tą ar kitą, o mums viena lieka: dirbti savo darbą! Aišku?“

Man aišku iki šiol. Nūnai sunkiai serga Generalinis Jurijus Andropovas, gal nelabai ilgai betrauks, bus renkamas kitas, kas nuo to pasikeis? Niekas nepasikeis. Reikia ramiai dirbti savo darbą, jei nori turėti gabalą duonos, pakenčiamą gyvenimą!

SAUSIO 5. KETVIRTADIENIS.

Sudriskusi man šitų metų pradžia. Penkios dienos kaip nieko naujo nerāšau, nieko gero nesuveikiu. Pats savęs nekenčiu.

Atvyko Dana, tarėmės dėl jos dukterų.

Radijuje darėme įrašą apie darbo reikšmę. Surišta šitai su Prano Ziberto premijų skyrimu. Pervaro per radiją visus laureatus. Organizuoja viską toksai energingas vyrukas, gerokas šalbierius Stasys Lipskis. Tiek čia gero, kad varo visus per kelias laidas, tai išsisukau iš bendravimo vienoje laidoje su Vytautu Petkevičium, Alfonsu Bieliausku. Vemti mane verčia nuo šitų genijų. O laidoje pasakiau, kad mes jaunystėje mylėjome darbą, gerbėme jį, o per jį saugojome ir savo pačių savigarbą, didžiavomės darbininko vardu, nė iš tolo nežinojome tokio termino, kaip „darbo drausmė“, apie kurią dabar rašo visi laikraščiai, pliauškia radijas ir televizija, porina visuose beveik plenumuose ir kituose „labai reikalinguose ir, žinoma, istoriniuose“ renginiuose, o tos darbo drausmės vis mažiau bematyti. Ne iš to galo dabar keliama darbo drausmė. Jei nori, kad žmogus dorai dirbtų, užmokėk jam už darbą. Užmokėk taip, kad jis pragyventų ir šeimą išlaikytų iš algos, nesidairydamas, kur ką pavogti, kur nusukti, kur „iš šono“ rublį užvaryti. Dabartinės žmonių algos – tik pasityčiojimas iš jų, nieko daugiau. Tai iš kur bus pagarba darbui? Kas tokiomis sąlygomis didžiuosis darbininko vardu? Darbininko padėtis nūnai – giliai įžeidžianti žmogaus orumą padėtis. Važiuojam toliau!

Šito, žinoma, neįrašiau į radijo laidą (pastarųjų minčių). Noriu dar kai ką parašyti, o tam reikia išsaugoti galvą ant pečių.

SAUSIO 6. PENKTADIENIS.

Šiandien Baltakio, poeto, žmonai Baltakienei 50 metų. Pasiunčiau sveikinimo telegramą. Šauni tai bobikė, šiokia tokia dailininkė, tiktai vyro nukamuota, net infarktą nuo jo gavusi. Gal bus patenkinta, kad pasveikinau. Nieko ji man blogo nėra padariusi.

SAUSIO 8. SEKMADIENIS.

Atėjo laiškas iš Jozefo Urdzės, pastoriaus Federalinėje Vokietijos Respublikoje¹. Buvau sutaręs su juo praeitą rudenį, kad iškvies mane į Vakarų Vokietiją šių metų balandyje, kur galėčiau „prasėdėti“ tą prakeiktą savo 75-tį, išvengti įkyrių sveikintojų. Jau seniai parašiau, kur reikia, kad jokių mano „jubiliejaus“ atžymėjimų nedarytų, sakiau, jog neturiu tam nuopelnų, per pastaruosius penkerius metus nieko neparašiau ir neišleidau. Tas tiesa. Bet dar didesnė tiesa, kad nekenčiu visų ir visko, nusivyliau viskuo ir visais, tai velniams man tie sveikinimai, tepasikaria! O dabar Urdzė rašo, kad susilaužė koją, gulėjo pusantro mėnesio, tai ką daryti, kada aš norėčiau būti pakviestas. Parašiau jam, kad nukelkime viską arčiau antrosios vasaros pusės. Žiūrėsiu, kaip jis priims. Atvirai kalbant, nebenoriu net į Vakarų Vokietiją.

SAUSIO 9. PIRMADIENIS.

Pasiunčiau telegramą žurnalo „Družba narodov“ redakcijai, kad atsisakau rašyti jiems savo „svajojimus“ apie N. Gogolį ryšium su pastarojo sukaktim. Tegu pasvajoja patys. Gogolį gerbiu, net myliu, bet kodėl turėčiau rašyti apie jį?

Buvau pas Korsakus, nunešiau savo „Raštų“ visus aštuonis tomus Kostui Korsakui. Buvau priblokštas Kosto Korsako išvaizdos. Pripratau matyti energingą, žvalų, plieninės drausmės net judesiuose, visuomet kupiną planų, darbų, problemų. Toks buvo jis iki savo 70-čio, taigi 1979 metų vasaros. Po jubiliejaus švenčių staiga pradėjo nykti, silpti. Dabar išėjo iš savo kambario tikras senukas, žengia labai atsargiai, vis

pasidairydamas, galvos nepsukant, ar yra ko atsiremti. Kalba tyliai, kad tiktai su klausos aparato pagalba tesupratau, ką sako. Palydėjęs prie durų, ilgai ieškojo „prancūziško“ užrakto duryse, o suradęs – neišsiteko jėgų atsukti jį. Halina Korsakienė, skubiai prišokusi, atrakino, išleido. Grįžau prislėgtas. Juk Kostas Korsakas visu pusmečiu jaunesnis už mane, ko gi taip palūžo? Sunkiausia jam tas, kiek supratau, kad apimtas labai sunkios depresijos, neįtikėtinai susiaurėjęs interesų ratas, visas paskendęs savyje. Taigi jau paskutiniai mes mohikanai iš anų laikų, kai pirmuosius žingsnius žengėme literatūroje, šitiek svajojome, tikėjomės, o atsidūrėme kur? Depresija užpuolė ne vien Kostą Korsaką, daugiau ar mažiau – visus mūsų kartos žmones. Nusivylimas viskuo – štai kas dabar būdinga žmonėms. Deja, taip, ne kitaip.

Nugabenau „Raštus“ ir Virgilijui Čepaičiui. Reikia. Padėkojo šiltai. Dirbsime toliau taip pat nuoširdžiai, kaip iki šiol. Jis labai geras, rūpestingas vertėjas mūsų raštų į rusų kalbą.

SAUSIO 11. TREČIADIENIS.

Šiandien įvyko Aukščiausiosios Tarybos sesija. Nuobodi kaip ir visos sesijos šioje instancijoje, kuri niekad nieko nelemia, visad apie viską kalba.

Vakar buvo atvykusi Danguolė, atvežė gražių gėlių. Daug šnekėjo apie Dalią, kad užmiršau ją, o toji pergyvena. Pokalbis išėjo nei šioks, nei toks. Matyt, Dalia iš tikrųjų pasigenda manęs. O man kas iš to? Užgesęs vulkanas, seniai viskas perdegę, jeigu ir iš tikrųjų buvo kažkas. Telaimina ją likimas, šitą kadaise tiek gero žadėjusią mūsų literatūrai, visuomeniniam gyvenimui merguželę. Dabar nieko nebelikę, ir nėra prasmės galvanizuoti lavonus. Tuščias reikalas.

Šiandien Linui Valbasiui, poetui ir reemigrantui, 75. Nepasiunčiau jam sveikinimo telegramos. Tolimi mes viens kitam.

SAUSIO 13. PENKTADIENIS.

Meno darbuotojų rūmų Baltojoje salėje įvyko Teofilio Tilvyčio 80-ųjų gimimo metinių minėjimas. Buvo L. Šepetyš, A. Česnavičius, J. Bie-

linis, rašytojų šiek tiek, menininkų. Tarp kitų tariau žodį ir aš. Kiek girdėjau, su pasisekimu. Kalbėjau ne iš rašto, iš galvos.

SAUSIO 15. SEKMADIENIS.

Didelis rašytojų būrys su A. Maldoniu, A. Zurba priešakyje buvome Tauragnuose, atžymėjome Teofilio Tilvyčio 80-įjį gimtadienį. Gimtosios jo sodybos Gaidžių kaime nebėra, po karo poetas pardavė savo namą. Dabar čia stovi gražus paminklinis akmuo. Susirinko daug žmonių. Tariau žodį ir aš. Tauragnuose, vakare, pravedėme iškilmingą vakarą, ir vėl teko žodį tarti man. Drauge su kitais.

Prie vaišių stalo padėkojau LKP Utenos RK pirmajam sekretoriui už jautrų dėmesį rašytojų atminimui. Buvo sujaudintas. Papasakojo, kaip tvarkė Jeronimo Uborevičiaus gimtąją sodybvietę, kiek sunkumų turėjo, ir tiktai Antano Sniečkaus dėka išvengė didesnių nemalonumų. Kaip žinia, Jeronimą Uborevičių sušaudė Stalinas kaip „liaudies priešą“. Sodyboje gimtojoj liko jo brolis. Buržuazinė Lietuvos valdžia nekentė jo, kaip įžymaus komunisto artimiausio giminės – brolio. Kai buvo atkurta Lietuvos tarybinė santvarka, tas brolis pateko į naujųjų valdovų neapykantos ugnį – kaip „liaudies priešas“ brolis. Su dviem savo sūnumis ilgai slapstėsi miškuose. Hitleriui okupavus Lietuvą, prasidėjo nauji vargai, dabar jau kaip įžymaus komunisto broliui. Su abiem sūnais (žmona jau buvo mirusi) pasitraukė į miškus, slapstėsi nuo hitlerinių okupantų ir nuo tarybinių partizanų, juoba iš abiejų pusių grėsė mirtinas pavojus. Tarybinei armijai išvijus okupantus iš Lietuvos, į sodybą įsiveržė taip vadinami „liaudies gynėjai“, sudegino ir sunaikino viską kaip „liaudies priešas“ giminaičių artimiausių. Brolis su sūnumis išėjo vėl į miškus, ilgai slapstėsi, ten ir mirė. Abu jo sūnūs, matydami, kad nebeišvengs kruvinojo Stalino mirties lagerio, nusišovė. Taip išnyko paskutiniai Uborevičių šeimos atstovai. Dabar Jeronimui Uborevičiui pastatytas paminklas Utenoje, irgi su dideliais sunkumais, ne iš karto sumažėjusiais po prakeiktojo Stalino mirties. Vis dėlto atvyko į atidengimo iškilmes „Krasnaja zvezda“ (kariškių organas) fotokorespondentas, buvo laikraštelyje įdėta nuotrauka, parašyta apie paminklo atidarymą. Tai buvo pirmas paminklas visoje Tarybų Sąjungoje, pastatytas Stalino aukoms. Po

laikraščio parašymo, sujudo ir kitos respublikos, atsirado paminklai Stalino iššaudytiems maršalams, partiniams darbuotojams, daugeliui kitų dorų komunistų. Taigi šitaip. Tebūnie garbė sekretoriui V. Tvarijonui.

Grįždami iš Utenos kartu su A. Maldoniu ir P. Bražėnu užsukome į Molėtus, pas mieląją Eleonorą Blaževičiūtę, stipriai išgėrėme, išsikalbėjome. Jos rūpesčiu ir Molėtuose pastatytas paminklas vienam iš Stalino aukų – Vytautui Putnai. Tebūnie garbė ir jai!

Va, tiktai maštau: ar negrįš tie baisieji laikai, kurių grįžimo simptomai jau matyti, kai per televiziją bei radiją dedamos visos pastangos pagarbinti Staliną, kaip nors reabilituoti jį žmonių akyse. Labai gali prieiti ir iki to, kad nukentės tie, kurie rūpinosi paminklais, o taip pat tų paminklų autoriai. Visko dar gali būti. Nebent suspėčiau numirti anksčiau...

SAUSIO 16. PIRMADIENIS.

Skaitinėju „Inostrannaja literatura“ žurnalo 1 numeryje Žoržo Simeono memuarus, labai sutrumpintus, matyt, parenkant tas vietas, kurios kai kieno manymu mums „nepavojingos“. Vis dėlto, kiek bepalikę – labai įdomu. Daug pamokomo. Ne tik talentingas, bet ir giliai išmintingas šitas Simenonas.

Popietę darbovietėje įsipylėme kavos, o čia įsiveržė kaip viesulas manoji Monika, sukėlė skandalą, iškoliojo mano bendradarbius. Šiaip taip išgabenu ją namo. Gėda man, ir gana. Ir bėda.

SAUSIO 17. ANTRADIENIS.

Telegrama iš Svėdasų: mirė mano vaikystės draugas, tiksliau – bendraganis Jonas Saprigonas. Kviečia jo žmona į laidotuves, kurios įvyks ketvirtadienį, sausio 19-tą. Nevažiuosiu. Pasiunčiau užuojautos telegramą. Nėra jėgų. Visišškai. Ir nebepajėgiu nugalėti apatijos. Teatleidžia man žmonės.

Visą dieną negaliu atsikratyti minties apie vakarykštį Monikos „vizitą“ į mano darbovietę. Tai ne tiktai gėda man, bet ir didis nusivylimas: kiek moteris gyvenime beišaugtų, ko bepasiektų, o lieka vis ta pati

boba – egoistiška, nuožmi, įtari, visur įžiūrinti vien priešus, besikėsinančius į jos šeimyninę padėtį, viliojančius jos vyrą. Blogiau yra tas, kad ne iš meilės vyrui jos šitaip daro, o vis iš to bobiško egoizmo.

Atvirai pasakius, įsivogė širdin mintis, kad reikia man skirtis su Monika – antrą ir jau paskutinį kartą. Pavargau nuo jos isterijų, nežmoniško pavydo, primityvumo...

O kada besiskirti, kai man jau 75-kti eina? Iš kurio gi galo betvarkyti naujai savo gyvenimą?

Niekai. Viskas niekai.

SAUSIO 18. TREČIADIENIS.

Buvau skaitęs Birutės Baltrušaitytės-Masionienės naująjį eilėraščių rinkinį „Upių pradžia“, ir buvau sužavėtas. Didelio talento poetė! Jautri ir gili, labai žmogiška. Tai ypač ryšku dabar, kai mūsų literatūroje šitaip nupilkko visas, nebeliko ryškesnių asmenybių. Parašiau jai laišką, pasveikinau, padėkojau už šviesias akimirkas beskaitant jos kūrybą. Tai šiandien gavau itin sujaudintą jos laišką ir pačią knygą, jautriai dedikuotą man.

Gera ant dūšios. Šviesiau gyventi.

SAUSIO 19. KETVIRTADIENIS.

Buvo gera mano bičiulė Danutė Jankovska. Ne iš karto supratau jos apsilankymo priežastį. Pasirodo, smarkiai susirūpinusi savo artimos draugės... Dalios pergyvenimais, kad pamiršau ją, nebeskambinu, nieko nebeparašau. Prašė prisiminti, bent paskambinti. Ji atvykusi dabar be Dalios žinios, prašo nesakyti jai apie tai. Aš iš tikrųjų nebeatsimenu, kada būčiau Daliai skambinęs ar kaip kitaip priminęs apie save. Kam? Viskas seniai išgaravo, baigta, įgriso man iki gyvo kaulo jos maivymasis, taigi tegu ji sau, nieko nebenoriu žinoti apie ją. Išvyko Danutė gana nusiminusi. Keista. Prieš kuri laiką tuo pačiu klausimu buvo pas mane D. D. Mūsų pokalbis baigėsi tuo pačiu. Niekū kitu ir negalėjo baigtis. Širdies gilumoje dar jaučiu kažkokius jausmus Daliai, bet užbaigsiu gniaužti viską. Reikia užbaigti.

Iš leidyklos „Sovietskij pisatel“ laiškas: prašo skubiai atsiųsti 2 foto nuotraukas, dės prie „Sakmės apie Južą“, kuri bus pakartotinai išleista rusų kalba 1985 metais. Pasiunčiau. Tegu deda. Džiaugsmo jokio nebėra širdy. Stipri apatija viskam. Labai stipri.

SAUSIO 20. PENKTADIENIS.

Netikėtai pasiprašė priimama sena mano pažįstama Laima Mockevičiūtė-Žiūkienė, savo metu rašiusi diplominių darbų apie mano „Parduotas vasaras“. Plačiai kalbėjo, su ašaromis akyse, kad griūva jos šeima. Vyras daužo ją nuolatos, kiekvieną dieną geria, vaikų dviejų išlaikymui nieko neduoda, persekioja ją kiekviename žingsnyje, šmeižia po visą miestą, rašo skundus į jos darbovietę. Tiesiog negalėjau patikėti tuo visu. Kiek stebėjau šitą šeimą iš tolo, atrodė tiesiog pavyzdinga. Pažadėjau padėti juristų konsultacijos patelkimo prasme. Vyras kategoriškai atsisako skirtis, grasina visokiais kerštais. Žodžiu, niekai, ir gana.

Parašiau Povilui Zulonui laišką, pasiguodžiau dėl sunkumų su Monika, paprašiau susitikti kada nors. Galėčiau nuvažiuoti ir pas jį. Pasakė, laukiaš visuomet.

Atvyko iš Kupiškio toks J. Gelaževičius, atvežė dokumentinės medžiagos apie įžymų mūsų miškų mokslininką Povilą Matulionį, kupiškėną kilmės. Prašo imtis žygių, kad Kupiškyje būtų pavadinta jo vardu viena gatvių. Prieš tai šito manęs prašė ir Povilas Zulonas. Tokia gatvė Kupiškyje buvo, bet tuoj po karo tarybiniai entuziastai tą pavadinimą nuėmė, prikėlė kitą: M. Gorkio gatvė! Kodėl Gorkio, ką šitas žmogus turi bendro su Kupiškium – niekas negali pasakyti. O dabar atšaukti šį pavadinimą nebeįmanoma: pabandyki tiktai paliesti Gorkio vardą!.. Pažadėjau pasirūpinti.

Beje, prieš keletą metų tuo reikalu miškų ūkio ir miško pramonės ministras V. Lukaševičius kreipėsi raštu į Kupiškio partinius ir tarybinius vadovus, tačiau iki šiol jokio atsakymo negavo. Kalbėjau su juo telefonu. Pažadėjo mielai paremti šį reikalą. Žiūrėsim, žiūrėsim.

SAUSIO 22. SEKMADIENIS.

Vakar buvo Rūtos Staliliūnaitės gimtadienis. Pasiunčiau sveikinimo telegramą. Šauni ji boba, bet įkyriai prašo nuvykti susitikimui su skaitytojais į Radviliškį. Kur aš gausiu tiek jėgų. Mano metų sulaukus?

Paruošiau, sutvarkiau ir išsiunčiau „Sovietskaja kultura“ redakcijai savo interviu rusų kalba korektūrą. Tegu spausdina, jeigu nori.

Šiandien Justui Paleckiui būtų sukakę 85 metai. Paskambinau Genovaitai Paleckienei, pasikalbėjome. Dėkojo.

O aš maštau: gal reikėjo kaip nors atžymėti šią datą Taikos gynimo komitete. Nepadariau šito. Nežinau dabar, gerai tas ar blogai. Tikriausiai blogai. O kur paimti man energijos, tikrumo? Nieko nebeturiu.

SAUSIO 24. ANTRADIENIS.

Vakar įteikiau Rašytojų sąjungai keletą knygų, skiriamų Klaipėdos pasieniečiams, jūreiviams. Renka tas knygas iš visų rašytojų, tai daviau.

Rašiau ir išsiunčiau deputatinius savo pareiškimus į Vilniaus miesto vykdomąjį komitetą. Daugiau – būtų reikalu. Nieko dora iš to nesitikiu, bet gal padės kuriam nors. Yra sunkių atvejų: viena šeima su keturiais vaikais jau 12 metų gyvena pereinamame kambaryje, nė po du metrus neišaina vienam žmogui. Dirba vyras ir žmona Kuro aparatūros gamykloje. Įmonė garsi visoje Tarybų Sąjungoje, o žmonės – šitai. Žiūrėsime.

Išsiunčiau poetei Birutei Baltrušaitytei-Masionienei „Sakmę apie Južą“, pridėjau ir savo nuotrauką. Padėkojau už viską. Šauni ji rašytoja, poetė, mokslininkė, darbšti, rūpestinga, tikrai jaučiu joje kažką slegiančio, negero. Manau, nelengva žmonėms su ja, jos artimiesiems. Labai jau valdingas žvilgsnis jos akių.

Skambino A. Pocius, kalbėjo apie būtinumą ruošti svarstyti rašytojų memorialinius reikalus bendrame Rašytojų sąjungos valdybos ir Kultūros ministerijos kolegijos posėdyje. O kaip svarstyti? Numatėme vasario 21 dieną, dabar ministerija šaukia atidėti rudeniiui: ji išsiuntinėjo aplinkkraščius į visus rajonus, vasarą nori patikrinti, kas ką padarė, tada svarstyti... Mest man reikia ir šitą įpareigojimą. Atėjo senatvė, viskas erzina, nervuoja...

Monika tarė žodį dėl savo „vizito“. Žinau, sako, kad niekad man šito nebeatleisi, bet suprask ir mane. Ji teisi: neatleisiu niekad. O suprasti čia nėra ko. Išlepinau per dideliu dėmesiu, tai siautėja, viskas jai galima!

SAUSIO 26. KETVIRTADIENIS.

Susitikau su Vytautu Kubiliu ir Irena Kostkevičiūte, pateikė jie man gausius dokumentus apie Vinco Mykolaičio-Putino giminėlių siautėjimus, jų pastangas pasipelnyti iš rašytojo palikimo kiek tiktai įmanoma, praradus bet kokią gėdą ir etiką. Šiurpu, o ką daryti, kad respublikos vadovai tokie neryžtingi, nepajėgia sudrausti įsisiautėlius. Žiūrėsime. Irgi žiūrėsime, tiktai iš kur tų „žiūrimųjų“ bepaimiti. Kartu širdyje...

Šiandien Justo Paleckio mirties diena. Ilgokai mažiau apie šį taurų šviesų žmogų. Labai mums trūksta jo šiandien.

Nuotaikėlė mano niūroka. Dar apunkina žinios apie Kosto Korsako šlyjančią sveikatą. Išeiname vienas po kito visi vyresniosios kartos žmonės...

Turėjau dalyvauti Rašytojų sąjungos prozos sekcijos susirinkime. Ne-nuėjau. Neberandu bendros kalbos su dabartiniais rašytojais. Kartais atrodo, lyg nelietuviškai jie kalbėtų.

SAUSIO 27. PENKTADIENIS.

Buvau Balninkų kolūkyje Molėtų rajone, susitikau su kolūkiečiais, kalbėjau jiems porą valandų, apie viską, gavau nemažai klausimų. Nuotaika respublikoje darosi vis neramesnė. Kiekvienas jaučiame stiprėjančią rusinimo pavojų. Jis reiškiasi visose srityse, pradedant mokyklomis ir baigiant televizijos bei radijo programomis, kai lietuvių kalba laidos mažėja ir mažėja. Žiūrėsime, kas toliau.

Drauge su manim vyko, o paskui grįžo Valerija Žlibinienė, Meno darbuotojų rūmų literatūros skyriaus vedėja, šauni moteris, smagi. Visą kelią šnekėjomės apie viską. Gerai.

O į vakarą atvyko ir Eleonora Blaževičiūtė, Molėtų pirmoji sekretorė. Pavargusi, po kelių posėdžių. Ką gi.

SAUSIO 29. SEKMADIENIS.

Šiandien Anykščiuose mirė rašytoja Bronė Buivydaitė. Sena jau buvo, toli virš 80 metų². Visus pokario metus nieko neberašė. Jos gyvenimas buvo gana sudėtingas, painus.

SAUSIO 30. PIRMADIENIS.

Pakvietė mane Alfonsas Maldonis, drauge buvo M. Karčiauskas, P. Bražėnas. Labai jaudindamasis, A. Maldonis pranešė, kad Lenininių premijų komitetas atsiuntė oficialų raštą: mano kandidatūra nuimta, priežastis nurodoma ta, kad „Sakmė apie Južą“ jau atžymėta Lietuvos TSR valstybine premija. Priežastis, žinoma, juokinga. Juk ir Jono Avyžiaus romanas „Sodybų tuštėjimo metas“ buvo ta premija atžymėtas. Suprantama, Lenininės premijos man nebuvo ko ir tikėtis. Ne sakmių apie Južas dabar reikia, o kūrinų, reabilituojančių kruvinąjį tautų budelį Staliną (A. Čiakovskio pavyzdžiu), o taip pat perdėm liaupsinančių šiuolaikinį Tarybų šalies gyvenimą ir to gyvenimo visų laimėjimų organizatorę Komunistų partiją. Taigi. Dėl šitos žinios nė kiek nenustebau, atvirai pasakius, apsidžiaugiau. Šitaip ir pasakiau draugams Rašytojų sąjungoje, A. Maldoniui ir kitiems, susilaikydamas, žinoma, nuo komentarų, kad dabar gėda gauti Lenininę premiją. Man tik atrodo, kad nereikėjo be mano žinios kelti mano kandidatūrą. Jeigu būčiau žinojęs, būčiau pataręs susilaikyti. Dabar juk nei šis, nei tas.

Įvyko rašytojų partinis susirinkimas, svarstė naują mokyklų programos reformą, stipriai trenkiančią rusinimo tvaiku. Rašytojai kalbėjo puse lūpų, kai kurie reiškė protestą. Aš paklausiau, ar yra tikimybė, kad mūsų svarstymo metu pareikštos mintys bus žinomos aukščiau ir ar yra tikimybė, kad į jas bus atsižvelgta, kitaip tarus, ar mes iš tikrųjų susirinkime svarstyti, ar tik pritarti. Salėje liko ilga pauzė.

Gerokai prislėgta nuotaika sugrįžau namo.